

ТУРИЗМ І РЕКРЕАЦІЯ

УДК 338.48(477):330.341.1

DOI <https://doi.org/10.32782/2786-5843/2026-1-7>

СТАЛИЙ РОЗВИТОК ТУРИЗМУ ЧЕРЕЗ ІННОВАЦІЇ: АНАЛІЗ УСПІШНИХ ПРАКТИК

Коробейникова Ярослава Степанівна

кандидат геологічних наук, доцент,
завідувач кафедри туризму, рекреації та регіонального розвитку,
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID ID: 0000-0002-4882-8611

Побігун Олена Володимирівна

кандидат географічних наук, доцент,
доцент кафедри туризму, рекреації та регіонального розвитку,
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу,
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID ID: 0000-0001-5387-1510

***Актуальність дослідження.** Для України критично важливим є вивчення успішного світового досвіду й аналізу бар'єрів впровадження сталих практик. Це дасть можливість сформуванню ефективної стратегії відновлення галузі, що базується на балансі економічної вигоди, екологічної безпеки та соціальної відповідальності, а також використанні новітніх цифрових інструментів управління дестинаціями. **Предметом дослідження** є процес впровадження принципів сталості у сфері туризму та гостинності. **Мета роботи** – на основі аналізу окремих кейсів закладів гостинності та туризму систематизувати основні інноваційні напрями й бар'єри в контексті сталого розвитку. Для досягнення мети застосовано такі **методи досліджень**: аналіз, синтез, індукція, застосовано системний підхід до розгляду прикладів упровадження принципів сталості в практику закладів гостинності. **Результати дослідження**: авторами систематизовано основні заходи щодо впровадження принципів сталості у сфері гостинності та туризму, проаналізовано основні проблеми, пов'язані з цією діяльністю, що створюють суттєві бар'єри на шляху практичної реалізації. **Сфера застосування**: результати досліджень будуть корисними як практикам сфери гостинності та туризму, так і науковцям у галузі сталого розвитку, регіональним лідерам із питань сталості в туристичних дестинаціях, сприятимуть розширенню уявлення про можливості й алгоритми запровадження принципів сталості у сфері туристичної діяльності. **Висновки**: запровадження принципів сталого розвитку у практику туристичної діяльності можливе за умови формування відповідних програм на основі Стратегії розвитку закладів за принципом «Думай глобально – дій локально». Виконана оцінка заходів за рівнем витрат ресурсів. Окреслено основні бар'єри на шляху практичної реалізації практик сталого розвитку для сфер гостинності.*

***Ключові слова:** туризм, гостинність, сталий розвиток, інновації, бар'єри розвитку.*

SUSTAINABLE TOURISM DEVELOPMENT THROUGH INNOVATIONS: ANALYSIS OF SUCCESSFUL PRACTICES

Korobeinykova Yaroslava Stepanivna

PhD (geological sciences), Associate Professor,
Head of the Department Recreation and Regional Development,
Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, Ivano-Frankivsk, Ukraine
ORCID ID: 0000-0002-4882-8611

Pobigun Olena Volodymyrivna

PhD (geographical sciences), Associate Professor,
Docent at the Department Recreation and
Regional Development,
Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, Ivano-Frankivsk, Ukraine
ORCID ID: 0000-0001-5387-1510

Relevance of the research. It is critically important for Ukraine to study successful global experience and analyze barriers to the implementation of sustainable practices. This will allow for the formation of an effective strategy for the recovery of the industry, based on a balance of economic benefit, environmental safety and social responsibility, as well as the use of the latest digital tools for destination management. **The subject of the study** is the process of implementing sustainability principles in the field of tourism and hospitality. **The purpose of the work:** based on the analysis of individual cases of hospitality and tourism establishments, to systematize the main innovative directions and barriers in the context of sustainable development. To achieve the goal, the following research methods were used – analysis, synthesis, induction, a systematic approach was applied in considering examples of implementing sustainability principles in the practice of hospitality establishments. **Research results:** the authors systematized the main measures for implementing sustainability principles in the field of hospitality and tourism, analyzed the main problems associated with this activity, which create significant barriers to practical implementation. **Possible applications:** the research results will be useful for both hospitality and tourism practitioners, as well as researchers in the field of sustainable development, regional leaders in sustainability issues in tourist destinations, and allow expanding the understanding of the possibilities and algorithms for implementing sustainability principles in the field of tourism. **Conclusions:** the implementation of sustainable development principles in tourism practice is possible provided that appropriate programs are formed based on the Institution Development Strategy according to the principle “Think globally – act locally”. The activities were assessed in terms of resource expenditure. The main barriers to the practical implementation of sustainable development practices for the hospitality sector were outlined.

Keywords: tourism, hospitality, sustainable development, innovations, development barriers.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку світової економіки туризм трансформується з індустрії масового споживання у сферу відповідальних вражень. Аналіз успішних практик дає можливість виявити ефективні бізнес-моделі, що забезпечують економічну рентабельність без шкоди для екосистеми. Важливою складовою актуальності є інтеграція новітніх технологій у концепцію сталого туризму. Цифровізація, використання Big Data, VR/AR-технологій і створення «розумних» дестинацій (Smart Destinations) дають змогу ефективніше керувати туристичними потоками, зменшувати навантаження на інфраструктуру та покращувати досвід відвідувачів.

Попри значну кількість теоретичних напрацювань, існує розрив між декларацією принципів сталого розвитку та їх практичною реалізацією. Відсутність системного аналізу бар'єрів (законодавчих, фінансових, інфраструктурних) гальмує впровадження інновацій, тому узагальнення успішних кейсів і розробка механізмів подолання перешкод є актуальним науково-практичним завданням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сталий розвиток суспільства визнається як такий, що враховує повний спектр поточних та майбутніх економічних, соціальних і екологічних наслідків своєї діяльності. Певні напрацювання щодо питань ста-

лого розвитку туризму знаходимо у працях вітчизняних науковців. Г. О. Горіною визначено, що найбільш системний підхід до стратегічних настанов щодо сталого розвитку притаманний Світовій туристичній організації (UNWTO) [1]. Значна увага приділяється теоретико-методологічному обґрунтуванню концепції [2]. З. А. Атаманчук вказує, що актуальність сталого туризму обґрунтована в контексті домінування сфери послуг та його відповідності глобальним Цілям сталого розвитку [3]. Європейський досвід є ключовим для імплементації, тому дослідження І. Лебедева узагальнюють реалізацію концепції та туристичної політики в Європейському Союзі, зокрема використання Європейської системи індикаторів туризму для моніторингу [2]. Д. О. Осітнянко, Т. Ю. Примак наголошують, що принципи сталого розвитку дають можливість туристичній індустрії не лише подолати шкоду природним і соціальним системам, але й виступати «локомотивом» для розвитку інших галузей [4]. І. Писарева та К. Яловнича розглядають трансформацію галузі через призму розвитку смарт-дестинацій та інтеграції сучасних технологій [5].

Проблематика сталого та безпечного розвитку набула особливої актуальності для зміни стереотипів сприйняття України в повоєнний період [6]. Низка статей фокусується на впливі війни на туристичну сферу України, оцінюючи втрати й обґрунтовуючи необхідність впровадження оновленої концепції сталого розвитку для післявоєнного відновлення [7] із залученням досвіду країн-сусідів (Польщі, Чехії, Словаччини) та Франції [8], Туреччини [9]. Практично всі праці мають теоретико-методологічний характер, у незначній їх частині розглядаються окремі практичні кейси впровадження принципів сталого розвитку, особливо що стосується української сфери туризму та гостинності. Хоча Україна приєдналася до Цілей сталого розвитку ООН та прийняла ряд документів на рівні держави [10], окремої національної стратегії або програми розвитку туризму саме на принципах сталості наразі не роз-

роблено. В українській науковій літературі авторами не знайдено публікацій, які систематизують та узагальнюють практичні заходи упровадження екологічних принципів сталого розвитку, що і визначило мету, завдання та науково-практичну новизну досліджень.

Мета роботи – на основі аналізу окремих кейсів закладів гостинності та туризму систематизувати основні інноваційні напрями й бар'єри в контексті сталого розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Стратегії, спрямовані на збалансований розвиток економіки, соціальної сфери із дотриманням екологічних стандартів характерні для розвинутих країн. Концептуальна модель Tourism Transition Pathway Джафара Джафарі описує чотири типи платформ або поглядів на туризм: пропагандистську, застережливу, адаптаційну та засновану на знаннях [11]. У Нідерландах на основі Tourism Transition Pathway створено платформу, яка об'єднує готельєрів, туроператорів, транспортні компанії та органи влади з метою спільної реалізації екологічних ініціатив. Розроблена у Словенії система Green Scheme of Slovenian Tourism передбачає понад 100 сертифікованих «зелених» дестинацій, які щороку проходять аудит відповідно до міжнародних критеріїв сталості Slovenia-green [12]. Поєднання туристичної діяльності з соціальною відповідальністю бізнесу, впровадження інноваційних еко-технологій характерні для країн Північної Європи. Швеція розвиває програми екологічного маркування готелів, використання транспорту з нульовим рівнем викидів. Функціонують потужні освітні проєкти для туристів, місцевого населення [13]. Успішні кейси Швейцарії пов'язані зі спільною діяльністю бізнесу, професійних громадських спілок і місцевої влади: муніципалітети спільно з місцевим бізнесом впроваджують стандарти екологічного менеджменту (наприклад, у готельному секторі) [14]. У регіоні Коїмбра (Португалія) реалізовано проєкт «Маршрути Наполеона» – мобільний додаток із використанням QR-кодів та техно-

логій доповненої реальності [15]. Іншим унікальним кейсом є Королівство Бутан, де туризм жорстко регламентується державою відповідно до концепції «високоякісний туризм з низьким впливом» [16]. Основна ідея полягає в тому, щоб обмежити кількість туристів, але при цьому забезпечити високу якість послуг, екологічну безпеку та прибутки для місцевого населення. З метою реалізації принципів сталого туризму й охорони культурної спадщини в м. Скоп'є (Північна Македонія) було розроблено цифровий інструмент – додаток «Віртуальний путівник по Старому базару» [17]. У Газіантепі (Туреччина) функціонує Центр координації даних розумного міста, який базується на використанні технологій великих даних (Big Data) та штучного інтелекту (AI). Ця структура оптимізує муніципальне управління, даючи можливість оперативно реагувати на запити у сферах транспорту, безпеки та туризму [18]. У місті Брага (Португалія) функціонує додаток SMARTGuide, розроблений з акцентом на інклюзивності та комфорті користувачів. Інструмент дає змогу туристичному офісу управляти потоками відвідувачів через систему проактивних сповіщень. Це стимулює туристів відвідувати менш завантажені локації, забезпечуючи децентралізацію та рівномірний розподіл туристичного навантаження в місті [19].

В Україні також спостерігається активна цифровізація культурно-історичного простору. У Львові, Кам'янці-Подільському та Києві реалізуються проекти з використанням віртуальної реальності (VR), що трансформують сприйняття історичного контексту [20]. Вагомим прикладом інноваційного підходу є мобільний додаток «Віртуальний музей Голодомору», який за допомогою технології доповненої реальності (AR) робить історичний наратив доступним та інтерактивним [21]. Прикладом успішної реалізації в Україні є проект Ukraine WOW, який демонстрував туристичний потенціал країни через формат відео 360° [22]. У цьому контексті показовим є проект «Карта доступного міста Львова». Цей цифровий інстру-

мент, що містить понад 100 класифікованих безбар'єрних об'єктів, розроблено для задоволення потреб людей з інвалідністю та ветеранів [23].

Особливої уваги заслуговують успішні приклади локального рівня, які показують, як на основі глобальних принципів можна будувати локальні моделі розвитку туризму. При цьому спрацьовує екологічний принцип – «Думай глобально – дій локально». Практично всі ці заходи мають ознаки інноваційних, оскільки пов'язані з новими технологіями та практиками, які до цього тут не застосовувалися. Прикладом системних екоінновацій в Україні є курорт «Буковель» [24]. На 2025 рік інвестиції в комплекс становили понад 1 млрд доларів, що свідчить про значні фінансові можливості курорту у всіх сферах [25]. На тлі розвитку інших крупних інвестиційних туристичних проєктів в Українських Карпатах для виходу на зовнішні ринки, покращення іміджу курорт проводить ряд заходів, спрямованих на екологічний комплаєнс. Курорт розробив Політику сталого розвитку та масштабно його впроваджує [26]. Кінцевою метою є сертифікація туристичної дестинації «Курорт Буковель». Аналізуючи наявну інформацію, можна зробити висновок, що діяльність у сфері сталого туризму на сьогодні в Україні має такі основні вектори розвитку [27]:

1. Упровадження ресурсозберігаючих технологій та технологій, що підвищують енергоефективність закладів та екологічну сертифікацію закладів. Так, із 22 закладів, що загалом сертифіковані в Україні, половина – це об'єкти туристичної дестинації «Буковель». Серед закладів Буковелю 12 отримали сертифікат Green Key, 9 сертифікатів були отримані навесні 2025 р. Причому кожен заклад демонструє різноманітність упроваджених заходів сталості.

2. Використання локальних крафтових продуктів у діяльності закладів: споживачі все частіше орієнтуються на місцеві товари, гастрономію, сувеніри ручної роботи, що сприяє розвитку малого підприємництва.

3. Цифровізація туристичних послуг – розвиток онлайн-сервісів бронювання,

мобільних додатків, платформ для самостійного планування маршрутів, що одночасно створює умови для ефективного моніторингу туристичних потоків.

4. Освітні ініціативи поки що мають локальний характер, проте можуть бути поширені не лише на місцеве населення, а й для туристів Буковелю. Для ефективного впровадження практик сталого розвитку персонал курорту також потребує постійного підвищення кваліфікації у цій сфері.

Таким чином, в усіх прикладах спільним є поєднання державної політики, сертифікаційних систем, партнерства з місцевими громадами й активного залучення туристів, місцевого населення до процесів розвитку проєктів сталого туризму. Проте слід відзначити, що опція обмеження туристичної діяльності загалом не може бути прийнятною та суперечить економічному принципу сталого розвитку, який передбачає розвиток господарства та соціальної сфери в цілому.

Нами узагальнено інформацію щодо відомих практичних кейсів про впровадження сталого розвитку в практику підприємств туризму та гостинності та рівень витрат, які вони передбачають. Інформація зібрана під час дискусії та експертної оцінки в рамках заходу «Сталий розвиток у сфері гостинності та туризму: законодавчі вимоги, тенденції та виклики», що був організований Офісом сталого розвитку Bukovel у грудні 2025 року [28]. Фахівцями зі сфери гостинності, екології обговорювалися рівні витрат на різні природоохоронні заходи, алгоритм їх впровадження від найбільш простих до складних, системних (до прикладу, екосертифікація). Результати оцінки зібрані авторами та зведені в таблицю (табл. 1). Такі практики можна масштабувати і в інших туристичних дестинаціях і закладах гостинності, принаймні половина з проаналізованих не потребують значних витрат.

Попри значну кількість теоретичних напрацювань і міжнародних ініціатив, у реальній практиці впровадження сталих принципів стикається з низкою труднощів, а саме це:

– недостатня нормативно-правова база. У багатьох країнах, включно з Україною, відсутнє чітке законодавче визначення сталого туризму, що ускладнює розробку стратегій розвитку на державному та регіональному рівнях;

– низький рівень екологічної культури серед туристів та поки незначний запит на екологічно чистий відпочинок. Часто туристи не усвідомлюють наслідків своєї поведінки (залишене сміття, порушення маршрутів, користування одноразовими виробами тощо), що ускладнює зусилля туристичних операторів і екологів;

– комерційна орієнтація туристичних підприємств. Основна мета бізнесу – прибуток, тому екологічні чи соціальні цілі відходять на другий план, особливо в умовах нестабільної економіки, умовах невизначеності, тобто війни;

– низька фінансова спроможність українського туристичного бізнесу. Незважаючи на наявність позитивних практик впровадження принципів сталого розвитку в закладах гостинності та туризму, більшість із них є малими підприємствами з незначними фінансовими можливостями. Реалізація сталих проєктів потребує інвестицій у новітні технології, модернізацію інфраструктури, навчання персоналу. У час війни годі розраховувати на належну фінансову підтримку від держави чи інвесторів, такий розвиток залишається фрагментарним. Окремі програми кредитування, наприклад «Доступні кредити 5–7–9 %», бізнес-кредитування ПриватБанку вже вимагають звітності щодо рівня екологічності на стадії отримання кредиту тощо [29; 30];

– низький рівень обізнаності менеджменту закладів туризму та гостинності стосовно необхідності впровадження принципів сталого розвитку у практику діяльності бізнесу, економічної ефективності заходів ресурсозбереження та підвищення енергоефективності.

Подолання цих бар'єрів можливе за умови тісної взаємодії між владою, бізнесом, громадськістю, споживачами турис-

Таблиця 1

Практичні заходи щодо впровадження принципів сталого розвитку туристичного бізнесу та закладів гостинності

№	Заходи	Рівень витрат
1	Перехід на LED-освітлення	+
2	Використання альтернативних джерел енергії: сонячних панелей, теплових насосів	+++
3	Індивідуальні терморегулятори в готельних номерах	++
4	Датчики руху в зонах із низькою прохідністю	+
5	Сучасне енергоефективне обладнання	++
6	Інформаційні таблички в готелях із поясненням політики добровільної заміни рушників та постільної білизни	+
7	Лічильники водоспоживання	+
8	Прокат велосипедів	+
9	Прокат електросамокатів	++
10	Організація збору небезпечних відходів (батареєк)	+
11	Ощадливі технології використання води	++
12	Екотранспорт для перевезення туристів	+++
13	Встановлення зарядних станцій для автомобілів	++
14	Система моніторингу повітря дестинації	+++
15	Сортування твердих відходів	+
16	Екологічна сертифікація закладів	+++
17	Цифровізація туристичних послуг	++
18	Використання локальних крафтових продуктів у діяльності закладів	+
19	Освітні заходи для персоналу з питань сталого розвитку	++
20	Освітні заходи для місцевого населення з питань сталого розвитку	+
21	Озеленення будівель та споруд закладів	+
22	Інформування туристів з питань сталого розвитку	+
23	Популяризація місцевої культури через організацію виставок-продажів	+
24	Створення та реалізація туристичного продукту на основі екостежок	+

Примітки: низькі витрати – +, середні витрати – ++, високі витрати – +++.

Джерело: сформовано авторами на основі [28].

тичних послуг і міжнародними партнерами. Інтегрований підхід до планування туризму, який враховує локальні потреби та глобальні виклики, дасть змогу врахувати інтереси всіх стейкхолдерів туристичного процесу в дестинаціях.

Висновки. Аналіз практик, які сприяють сталому розвитку та вже працюють в Україні і за кордоном свідчить, що запровадження принципів сталого розвитку в практику туристичної діяльності можливе за умови формування відповідних програм на основі Стратегії розвитку закладів за принципом «Думай глобально – дій локально». В усіх прикладах спільним є поєднання державної політики, сертифікаційних систем, партнерства з місцевими громадами й активного залучення туристич-

тів, місцевого населення до процесів розвитку проєктів сталого туризму. Українські практики сталого розвитку туристичної діяльності на сьогодні є фрагментарними, стосуються переважно сфери гостинності. Нами оцінено заходи за рівнем витрат ресурсів (капіталу, людських та інформаційних ресурсів) і окреслено основні бар'єри на шляху практичної реалізації практик сталого розвитку для сфер гостинності. Слід відзначити також, що окремі проєкти, які впроваджують заклади, не можуть забезпечити сталий розвиток туристичних дестинацій загалом. Це складна системна робота в колаборації підприємств, місцевого населення через місцеві органи влади, бізнесу у сфері консалтингу та науковців, а також громадського сектора.

Література

1. Горіна Г. О. Сталий розвиток туризму: стратегічні настанови та практики управління. *Торгівля і ринок України*. 2024. № 1 (53). DOI: <https://doi.org/10.33274/2079-4762-2023-53-1-52-63>.
2. Лебедев І. В. Сталий розвиток туризму: досвід Європейського Союзу і завдання для України. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2018. № 3 (67). С. 162–173. DOI: [https://doi.org/10.33987/vsed.3\(67\)](https://doi.org/10.33987/vsed.3(67)).
3. Атаманчук З. А. Туризм в Європейському Союзі задля сталого розвитку. *Економіка і організація управління*. Вересень 2024. № 2 (254). С. 191–202. DOI: <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2024.2.18>.
4. Осігнянко Д. О., Примак Т. Ю. Впровадження принципів сталого розвитку в туристичній індустрії. *Ефективна економіка*. 2020. № 1. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.1.152>.
5. Писарева І., Яловнича К. Сталий розвиток туризму в цифрову епоху: розвиток смарт-дестинацій. *Економіка та суспільство*. 2024. № 69. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-69-104>.
6. Єрко І. Сталий та безпечний розвиток туризму як один з критеріїв трансформації конкурентного потенціалу суб'єктів туристичної індустрії. *Підприємництво та інновації*. 2023. № 29. С. 7–13. DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-3583/29.1>.
7. Роїк О. Напрями сталого розвитку туризму України в умовах післявоєнного відновлення. *Економічний простір*. 2023. № 184. С. 58–61. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/184-9>.
8. Ставська Ю. Європейський досвід продуктивних інструментів розвитку туристичного бізнесу України. *Економіка та суспільство*. 2024. № 60. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-26>.
9. Антоненко В. С., Григорчак І. М., Хуткий В. О. Сталий розвиток туристичної галузі Туреччини в умовах економічної рецесії: виклики та можливості. *Ефективна економіка*. 2019. № 7. DOI: <https://doi.org/10.32702/23072105-2019.7.4>.
10. Цілі сталого розвитку та Україна. *Урядовий портал*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/cilistalogo-rozvitku-ta-ukrayina> (дата звернення: 10.12.2025).
11. EU Tourism Platform. *European Union*. URL: <https://transition-pathways.europa.eu/tourism> (дата звернення: 10.12.2025).
12. The Green Scheme of Slovenian Tourism. *Slovenia-green*. URL: <https://www.slovenia-green.si/o-slovenia-green/> (дата звернення: 10.12.2025).
13. Тимошенко Т., Богославець О., Шевчук О. Європейський досвід залучення зацікавлених сторін в проектній діяльності організації з управління туристичними дестинаціями: приклад Швеції для України. *Економіка та суспільство*. 2023. № 51. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-51-59>.
14. Switzerland – a Hotspot for Eco-Tourism. *Daily travel & tourism news portal for the international travel*. URL: <https://www.traveldailynews.com/post/switzerland-a-hotspot-for-eco-tourism> (дата звернення: 10.12.2025).
15. Route 1st Invasion of Portugal. *Napocstep*. URL: <https://napocstep.eu/en/colibri-6896/> (дата звернення: 06.07.2025).
16. Мельник В. М. Бутан: правовий контекст модернізації. *Серія «Суспільна географія» XXI століття*. Вінниця : Друкарня ВНМУ ім. М. І. Пирогова, 2016. 54 с. URL: https://www.geokyiv.org/pdf/Butan_Melnyk.pdf.
17. Virtual guide for Skopje Old Bazaar! *Rock*. URL: <https://rockproject.eu/news-details/299> (дата звернення: 10.09.2025).
18. Las Palmas de Gran Canaria makes progress in beach monitoring with AZTI's KOSTASystem technology. *Azti*. URL: <https://www.azti.es/en/las-palmas-de-gran-canaria-implements-aztis-kostasystem-technology/> (дата звернення: 10.09.2025).
19. Entdecken Sie die Schönheit von Braga. *Smart guide*. URL: <https://www.smart-guide.org/destinations/de/braga/> (дата звернення: 05.10.2025).
20. Гуцуляк Ю. М. Інноваційні технології в туризмі: віртуальна та доповнена реальність. *Вісник Львівського університету. Серія географічна*. 2022. Вип. 61. С. 139–145.
21. Музей Голодомору. URL: <https://holodomormuseum.org.ua/news-museji/vidteper-ekskursiia-muzeiem-holodomoru-dostupna-onlajn/> (дата звернення: 15.10.2025).
22. Ukraine WOW 2.0: найпопулярніша виставка знову на вокзалі. *Портал: експеримент*. URL: <https://md-eksperiment.org/post/20250905-ukraine-wow-2-0-najpopuljarnisha-vystavka-znovu-na-vokzali> (дата звернення: 10.10.2025).
23. Доступне місто: Львів створив карту безбар'єрних установ та місць.
24. Visitukraine. URL: https://visitukraine.today/de/blog/3574/accessible-city-lviv-has-created-a-map-with-barrier-free-institutions-and-places?srsId=AfmBOorcntz8Me9DopMoKN6_6KP0qUJBwoQCufclawwHPynaYJzG7Wd (дата звернення: 06.08.2025).
25. Як Буковель впроваджує принципи сталого розвитку і чому це на часі. *Економічна правда*. URL: <https://epravda.com.ua/projects/yak-bukovel-vprovadzhuje-807352/> (дата звернення: 10.12.2025).

26. Кому належить Буковель у 2025: власники та історія. *Gelios*. URL: <https://gelios.ua/komu-nalezhyt-bukovel-u-2025-vlasnyky-ta-istoriya/> (дата звернення: 10.12.2025).
27. Сталі кейси Bukovel. *Bukovel*. URL: <https://bukovel.com/sustainability/stali-keisi-bukovel> (дата звернення: 10.12.2025).
28. Сталій розвиток у гостинності й туризмі. *Bukovel*. URL: <https://bukovel.com/sustainability/stalii-rozvitok-u-gostinnosti-i-turizmi> (дата звернення: 10.12.2025).
29. Екологічна оцінка – нова умова для пільгового кредиту в межах програми «Доступні кредити 5–7–9 %». *Фонд розвитку підприємництва*. URL: <https://bdf.gov.ua/ekolohichna-otsinka-nova-umova-dlia-pilhovoho-kredytu-v-mezhakh-prohramy-dostupni-kredyty-5-7-9/> (дата звернення: 10.12.2025).
30. Екологічна та соціальна оцінка бізнесу для отримання кредиту. *Офіційний сайт Приватбанку*. URL: <https://privatbank.ua/handbook/esrm> (дата звернення: 10.12.2025).

References

1. Horina, H. O. (2024). Stalyy rozvytok turyzmu: stratehichni nastanovy ta praktyky upravlinnya [Sustainable tourism development: strategic guidelines and management practices]. *Torhivlya i rynek Ukrayiny*, 1 (53). <https://doi.org/10.33274/2079-4762-2023-53-1-52-63> [in Ukrainian].
2. Lebedyev, I. V. (2018). Stalyy rozvytok turyzmu: dosvid Yevropeyskoho Soyuzu i zavdannya dlya Ukrayiny [Sustainable tourism development: the experience of the European Union and challenges for Ukraine]. *Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen*, 3 (67). [https://doi.org/10.33987/vsed.3\(67\).2018.162-173](https://doi.org/10.33987/vsed.3(67).2018.162-173) [in Ukrainian].
3. Atamanchuk, Z. A. (Ver., 2024). Turyzm v Yevropeyskomu Soyuzi zadlya staloho rozvytku [Tourism in the European Union for sustainable development]. *Ekonomika i orhanizatsiya upravlinnya*, 191–202. <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2024.2.18> [in Ukrainian].
4. Ositnyanko, D. & Prymak, T. (2020). Vprovadzhennia pryntsyviv staloho rozvytku v turystychnii industrii [Implementation of sustainable development principles to the tourism industry]. *Efektivna ekonomika*, 1. <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.1.152> [in Ukrainian].
5. Pysareva, I. & Yalovnycha, K. (2024). Stalyy rozvytok turyzmu v tsyfrovu epokhu: rozvytok smart-destynatsiy [Sustainable tourism development in the digital age: developing smart destinations]. *Ekonomika ta suspilstvo*, (69). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-69-104> [in Ukrainian].
6. Yerko, I. (2023). Stalyy ta bezpechnyy rozvytok turyzmu yak odyn z kryteriyiv transformatsiyi konkurentnoho potentsialu subyektiv turystychnoyi industriyi [Sustainable and safe development of tourism as one of the criteria for transforming the competitive potential of tourism industry entities]. *Pidpryyemnytstvo ta innovatsiyi*, (29), 7–13. <https://doi.org/10.32782/2415-3583/29.1> [in Ukrainian].
7. Royik, O. (2023). Napryamy staloho rozvytku turyzmu Ukrayiny v umovakh pislyavoyennoho vidnovlennya [Directions of sustainable development of tourism in Ukraine in the conditions of post-war recovery]. *Ekonomichnyy prostir*, (184), 58–61. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/184-9> [in Ukrainian].
8. Stavskaya, Yu. (2024). Yevropeyskyy dosvid produktyvnykh instrumentiv rozvytku turystychnoho biznesu Ukrayiny [European experience of productive tools for the development of tourism business in Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo*, (60). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-26> [in Ukrainian].
9. Antonenko, V., Hrihorchak, I., & Khutkyy, V. (2019). Stalyi rozvytok turystychnoi haluzi Turechchyny v umovakh ekonomichnoi retsesii: vyklyky ta mozhlyvosti [Sustainable development of tourism industry of turkey in the conditions of economic recession: challenges and opportunities]. *Efektivna ekonomika*, 7. <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.7.4> [in Ukrainian].
10. Uriadovyi portal (2025). *Tsili staloho rozvytku ta Ukraina* [Sustainable Development Goals and Ukraine]. Retrieved from: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/cili-stalogo-rozvitku-ta-ukrayina> [in Ukrainian].
11. European Union (2025). *EU Tourism Platform*. Retrieved from: <https://transition-pathways.europa.eu/tourism>.
12. Slovenia-green (2025). *The Green Scheme of Slovenian Tourism*. Retrieved from: <https://www.slovenia-green.si/o-slovenia-green/>.
13. Tymoshenko, T., Bohoslavets, O., & Shevchuk, O. (2023). Yevropeyskyy dosvid zaluchennya zatsikavlenykh storin v proyektyni diyalnosti orhanizatsiyi z upravlinnya turystychnymy destynatsiyamy: pryklad Shvetsiyi dlya Ukrayiny [European experience of stakeholder engagement in the project activities of a tourist destination management organization: the example of Sweden for Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo*, (51). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-51-59> [in Ukrainian].
14. Daily travel & tourism news portal for the international travel (2025). *Switzerland – a Hotspot for Eco-Tourism*. Retrieved from: <https://www.traveldailynews.com/post/switzerland-a-hotspot-for-eco-tourism>.
15. Napoctep (2025). *Route 1st Invasion of Portugal*. Retrieved from: <https://napoctep.eu/en/colibri-6896/>.

16. Melnyk, V. M. (2016). Butan: pravovyy kontekst modernizatsiyi [Bhutan: Legal Context of Modernization]. *Seriya "Suspilna heohrafiya" KhKhI stolit'ya*. Vinnytsya: Drukarnya VNMU im. M. I. Pyrohova. 54 p. Retrieved from: https://www.geokyiv.org/pdf/Butan_Melnyk.pdf [in Ukrainian].
17. Rock (2025). *Virtual guide for Skopje Old Bazaar!* Retrieved from: <https://rockproject.eu/news-details/299>.
18. Azti (2025). *Las Palmas de Gran Canaria makes progress in beach monitoring with AZTI's KOSTASystem technology*. Retrieved from: <https://www.azti.es/en/las-palmas-de-gran-canaria-implements-aztis-kostasystem-technology/>.
19. Smart guide (2025). *Entdecken Sie die Schönheit von Braga*. Retrieved from: <https://www.smart-guide.org/destinations/de/braga/>.
20. Hutsulyak, Yu. M. (2022). Innovatsiyni tekhnolohiyi v turyzmi: virtualna ta dopovnena realnist [Innovative technologies in tourism: virtual and augmented reality]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya heohrafichna*, 61, 139–145 [in Ukrainian].
21. Muzey Holodomoru (2020). Retrieved from: <https://holodomormuseum.org.ua/news-museji/vidteper-ekskursiia-muzeiem-holodomoru-dostupna-onlajn/> [in Ukrainian].
22. Portal: eksperyment (2025). *Ukraine WOW 2.0: naipopuliarnisha vystavka zнову na vokzali* [Ukraine WOW 2.0: the most popular exhibition is back at the station]. Retrieved from: <https://md-eksperiment.org/post/20250905-ukraine-wow-2-0-najpopuljarnisha-vystavka-znovu-na-vokzali> [in Ukrainian].
23. Visitukraine (2025). *Dostupne misto: Lviv stvoryv kartu bezbarierykh ustanov ta mist* [Accessible city: Lviv has created a map of barrier-free institutions and places]. Retrieved from: https://visitukraine.today/de/blog/3574/accessible-city-lviv-has-created-a-map-with-barrier-free-institutions-and-places?srsid=AfmBOorcztz8Me9DopMoKN6_6KP0qUJBwoQCufclawwHPynaJYJzG7Wd [in Ukrainian].
24. Ekonomichna pravda (2025). *Yak Bukovel vprovadzhuye pryntsyipy staloho rozvytku i chomu tse na chasi* [How Bukovel implements the principles of sustainable development and why it is time]. Retrieved from: <https://epravda.com.ua/projects/yak-bukovel-vprovadzhuye-807352/> [in Ukrainian].
25. Gelios (2025). *Komu nalezhyt Bukovel u 2025: vlasnyky ta istoriya* [Who owns Bukovel in 2025: owners and history]. Retrieved from: <https://gelios.ua/komu-nalezhyt-bukovel-u-2025-vlasnyky-ta-istoriya/> [in Ukrainian].
26. Bukovel (2025). *Polityka staloho rozvytku Bukovel* [Bukovel Sustainable Development Policy]. Retrieved from: <https://bukovel.com/sustainability/bukovels-sustainability-policy> [in Ukrainian].
27. Bukovel (2025). *Stali keysy Bukovel* [Bukovel steel cases]. Retrieved from: <https://bukovel.com/sustainability/stali-keisy-bukovel> [in Ukrainian].
28. Bukovel (2025). *Stalyi rozvytok u hostynnosti y turyzmi* [Sustainable development in hospitality and tourism]. Retrieved from: <https://bukovel.com/sustainability/stalii-rozvitok-u-gostynnosti-i-turyzmi> [in Ukrainian].
29. Fond rozvytku pidpriemnytstva (2025). *Ekolohichna otsinka – nova umova dlia pilhovoho kredytu v mezhakh prohramy "Dostupni kredyty 5–7–9 %"* [Environmental assessment is a new condition for a soft loan within the framework of the "Affordable Loans 5–7–9 %" program]. Retrieved from: <https://bdf.gov.ua/ekolohichna-otsinka-nova-umova-dlia-pilhovoho-kredytu-v-mezhakh-prohramy-dostupni-kredyty-5-7-9/> [in Ukrainian].
30. Ofitsiyniy sait Pryvatbanku (2025). *Ekolohichna ta sotsialna otsinka biznesu dlia otrymannia kredytu* [Environmental and social assessment of a business for obtaining a loan]. Retrieved from: <https://privatbank.ua/handbook/esrm> [in Ukrainian].

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

Дата першого надходження статті до видання 03.12.2025
Дата прийняття статті до друку після рецензування 30.12.2025
Дата публікації (оприлюднення) статті 24.03.2026